

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Освітньо-професійна програма «Право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 25 серпня 2025 року

м. Івано-Франківськ – 2025 рік

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до навчальної дисципліни
3. Мета та цілі навчальної дисципліни
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання
6. Система оцінювання навчальної дисципліни
7. Політика навчальної дисципліни
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Місцеве самоврядування в Україні
Викладач	Федорончук Андрій Володимирович, викладач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту, кандидат юридичних наук
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-34
E-mail викладача	andriy.fedoronchuk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://test-d-learn.cnu.edu.ua/
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять та відпрацювань студентів, розміщеному на інформаційному стенді кафедри, на офіційному веб-сайті кафедри (https://kkmtap.cnu.edu.ua/), а також, за домовленістю викладача із студентами у інший час. Можливе проведення консультацій шляхом листування через електронну пошту, за допомогою використання додатків та платформ метою яких є обмін інформацією.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>«Місцеве самоврядування в Україні» як навчальна дисципліна – це система наукових ідей, уявлень, знань про місцеве самоврядування, порядок формування і функціонування органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх завдання та функції, компетенцію, форми й методи діяльності та практика застосування законодавства про місцеве самоврядування, яка викладається у юридичних закладах освіти. Навчальна дисципліна «Місцеве самоврядування в Україні» містить лише ту частину наукових знань, яка необхідна для підготовки фахівців у галузі права.</p> <p>Ця навчальна дисципліна, під різними назвами («Місцеве самоврядування в Україні», «Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні», «Організація управління та місцевого самоврядування в Україні», «Муніципальне право України» і т. д.), вивчається в усіх юридичних навчальних закладах України.</p> <p>Навчальна дисципліна «Місцеве самоврядування в Україні» має міждисциплінарний характер. Вона тісно пов'язана з обов'язковими професійними юридичними навчальними дисциплінами, які викладаються у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, з історією держави і права України, з теорією держави і права, з адміністративним правом України, з конституційним правом України, з кримінальним правом України, з цивільним правом України, з трудовим правом України, з фінансовим правом України і т. д.</p> <p>Об'єктом вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» є загальні засади місцевого самоврядування.</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» є суспільні відносини, які виникають у процесі визнання, становлення, розвитку, організації та здійснення місцевого самоврядування в Україні, реалізації, захисту та гарантування прав місцевого самоврядування, прав територіальних громад, прав і свобод людини на участь у місцевому самоврядуванні в Україні; суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації організаційної, правової, матеріальної та фінансової основ місцевого самоврядування в Україні при вирішенні питань місцевого значення; суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації норм законодавства про місцеве самоврядування в Україні та практики його застосування органами та посадовими особами місцевого самоврядування, територіальними громадами, фізичними та юридичними особами.</p> <p>Навчальна дисципліна «Місцеве самоврядування в Україні» є вибіркоким навчальним курсом (навчальна дисципліна циклу загальної підготовки за вільним вибором студента).</p>	

Програма навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» складається з таких змістових модулів:

1. Загальні засади місцевого самоврядування.
2. Правовий статус суб'єктів системи місцевого самоврядування в Україні.

Основними джерелами вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» є Конституція України; закони України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування», «Про співробітництво територіальних громад», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про органи самоорганізації населення», «Про місцеві вибори», «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про публічні закупівлі», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про запобігання корупції», Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Виборчий кодекс України та ряд інших законів України; підзаконні нормативно-правові акти органів державної влади в галузі місцевого самоврядування; нормативно-правові акти суб'єктів системи місцевого самоврядування; міжнародно-правові акти в галузі місцевого самоврядування; інші види джерел.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного бачення та набуття теоретичних знань щодо процесів становлення, розвитку, організації та функціонування місцевого самоврядування загалом та місцевого самоврядування в Україні зокрема, а також формування вмінь та навичок необхідних для правильного застосування законодавства про місцеве самоврядування у практичній діяльності.

Основними цілями вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» є підготовка здобувачів вищої освіти та отримання ними належного рівня професійних знань та практичного досвіду у сфері місцевого самоврядування.

4. Результати навчання (компетентності)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Право» (першого рівня вищої освіти, спеціальності 081 Право, галузі знань 08 Право, кваліфікація: бакалавр права) здобувачі вищої освіти у результаті вивчення навчальної дисципліни «Місцеве самоврядування в Україні» повинні набути компетентності та досягнути програмних результатів навчання, що визначені у матриці відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми та матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК 2: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК 3: знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

ЗК 7: здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК 11: здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Фахові компетентності:

СК 2: знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів;

СК 3: повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;

СК 13: здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності;

СК 16: здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх

правового характеру і значення.

Програмні результати навчання:

Соціально-гуманітарна ерудованість:

ПРН 2: здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;

ПРН 3: проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел;

ПРН 4: формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми;

ПРН 5: давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю;

ПРН 6: оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

Дослідницькі навички:

ПРН 9: самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

Комунікація:

ПРН 10: вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію;

ПРН 13: пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

Праворозуміння:

ПРН 18: виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи;

ПРН 19: демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;

ПРН 20: пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10
семінарські заняття / практичні / лабораторні	4
самостійна робота	76

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	081 Право	2	вибірковий

Тематика курсу

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.

Модуль I. Загальні засади місцевого самоврядування.

Тема 1. Історико-теоретичні та правові засади місцевого самоврядування в Україні.	2	-	12
Тема 2. Форми участі населення у здійсненні місцевого самоврядування в Україні.	2	2	12

Модуль II. Правовий статус суб'єктів системи місцевого самоврядування в Україні

Тема 3. Порядок формування і організація роботи органів та посадових осіб місцевого самоврядування.	2	2	16
Тема 4. Повноваження органів та посадових осіб місцевого самоврядування.	2	-	12
Тема 5. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.	1	-	12
Тема 6. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.	1	-	12
ЗАГ.:	10	4	76

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається відповідно до п. 4.6.3 Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів у навчально-науковому юридичному інституті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (далі – Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів), затвердженого Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол № 2 від 12.10.2010 р. (зі змінами, внесеними Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту, протокол № 5 від 28 лютого 2017 р.) – текст розміщений на офіційному веб-сайті навчально-наукового юридичного інституту (https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2022/08/%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%96%D0%95_2.pdf).</p> <p>Згідно з п. 4.6.3. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, обчислення балів для студентів заочної форми, якщо з навчальної дисципліни передбачено семестровий контроль у формі заліку здійснюється на основі написання студентами залікової роботи на останньому семінарському (практичному, лабораторному) занятті.</p>
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Вивчення дисципліни передбачає обов'язкове виконання всіма студентами залікової роботи та практичних завдань.</p>
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Відповідно до п. 5.1.1. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять здійснюється в аудиторії, в години, відведені для семінарських (практичних, лабораторних) занять згідно розкладу. Завдання та методичні рекомендації до проведення даних занять розробляються керівниками курсів з обов'язковим затвердженням на засіданні кафедри.</p> <p>Згідно з п. 5.1.1.1. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять зводяться до того, щоб:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; - визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; - виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; - стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні. <p>Відповідно до п. 5.1.1.2. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять може відбуватись в наступних формах:</p> <ul style="list-style-type: none"> - детальний усний аналіз поставлених питань; - вибіркоче усне опитування «з місця»; - дискусійне обговорення питань; - індивідуальне розв'язування практичних завдань, творчих, проблемних запитань чи завдань; - фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв; - письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. <p>Викладач в процесі проведення семінарських (практичних, лабораторних) занять повинен поєднувати різні форми контролю, забезпечуючи опитування більшої кількості студентів, активізацію уваги студентської аудиторії.</p> <p>Згідно з п. 5.1.1.3. Положення про порядок організації навчального</p>

	<p>процесу та оцінювання успішності студентів, результати контролю знань студентів на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях оцінюються в національній шкалі (2, 3, 4, 5) і заносяться до журналу обліку роботи академгрупи. Орієнтовний відсоток опитаних студентів впродовж заняття повинен становити не менше 40%. Це забезпечить систематичність підготовки студентів до занять та об'єктивність виведення підсумкової оцінки.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Відповідно до п. 5.2. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни.</p> <p>Згідно з п. 5.2.1. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, основна мета підсумкового семестрового контролю – встановлення сукупного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності з врахуванням всіх видів навчальних робіт.</p> <p>Відповідно до п. 5.3.4. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, семестровий залік виконуються всіма студентами заочної форми в обов'язковому порядку. Варіанти завдань на залік, бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються викладачами, які ведуть семінарські (практичні) заняття за погодженням з керівником курсу та затверджуються на засіданнях кафедри з розрахунку максимально 100 балів.</p> <p>Згідно з п. 5.3.5. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, порядок, критерії оцінювання та вимоги до проведення та перескладання семестрових заліків такі ж, як для студентів денної форми навчання.</p> <p>Згідно з п. 5.2.6. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, перескладання семестрового заліку проводяться окремою парою в письмовій формі за графіком, затвердженим директором Інституту, студентами, які одержали після виставлення заліку «не зараховано» (нижче 50 балів), а також мали на день виставлення заліку невідпрацьовані пропущені заняття (за умови їх відпрацювання). Варіанти завдань на залік, бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються викладачами, які ведуть семінарські (практичні) заняття за погодженням з керівником курсу та затверджуються на засіданнях кафедри з розрахунку максимально 100 балів.</p> <p>Відповідно до п. 5.2.7. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, студенти, які не з'явилися на перескладання заліку, а також ті, які після перескладання отримали підсумкову оцінку «незадовільно» (нижче 50 балів) або були недопущені до перездачі заліку через невідпрацьовані пропущені заняття (за умови їх відпрацювання), перескладають залік до початку наступного семестру перед комісією, яка створюється директором інституту за окремою відомістю комісійної перездачі. Якщо студент не пересклав залік перед комісією, він може ліквідувати академічну заборгованість через повторне вивчення курсу(-ів) згідно з Положенням про порядок повторного вивчення дисциплін в умовах ECTS.</p> <p>Згідно з п. 5.2.8. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, наявність незадовільних підсумкових семестрових оцінок (або недопусків) з трьох і більше навчальних дисциплін є підставою для відрахування студента.</p>

	Форма здачі заліку – письмова. Написання студентами залікової роботи охоплює 2 змістових модулі. У заліковому білеті міститься 1 описове питання, яке оцінюється у 35 балів; 2 описові питання, які сумарно оцінюються в 50 балів; 1 тестове завдання, яке оцінюється в 15 балів.
--	---

7. Політика навчальної дисципліни

Планується виконання студентами обов'язкової письмової залікової роботи, письмових практичних завдань (перелік міститься в Методичних рекомендаціях для підготовки до семінарських (практичних) занять та Методичних рекомендаціях до самостійної роботи) – Методичні рекомендації розміщені на сайті кафедри (<https://kkmtap.pnu.edu.ua/>).

Однією із засад організації освітнього процесу за освітньо-професійною програмою «Право» є принцип академічної доброчесності. Зокрема, в Університеті для забезпечення дотримання вимог академічної доброчесності затверджено: Кодекс честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Академічна доброчесність є сукупністю етичних та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Згідно із Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі студентів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», викладач оцінюючи письмову роботу студента і зафіксувавши наявність академічного плагіату або іншого порушення академічної доброчесності, зобов'язаний не зараховувати дану роботу, оцінивши її в «нуль» балів, та письмово поінформувати протягом двох робочих днів про виявлений факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності завідувача випускової кафедри та завідувача кафедри, яка забезпечує викладання даного курсу, а також ставить до відома деканат/дирекцію, а за його посередництвом – Студентський сенат.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування з навчального закладу; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих навчальним закладом пільг з оплати навчання.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти повинні відвідувати лекційні, семінарські (практичні, лабораторні) заняття з курсу.

Відповідно до п. 5.1.2. Положення про порядок організації навчального процесу та оцінювання успішності студентів, пропуски семінарських (практичних, лабораторних) занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. При бажанні студента дозволяється перездача незадовільних оцінок, отриманих на семінарських (практичних, лабораторних) заняттях в такому ж порядку. У випадку не відпрацювання заняття у відповідний термін, отримана негативна оцінка залишається і враховується при визначенні підсумкової оцінки (див. п. 4.4.3.2.), а невідпрацьоване вчасно пропущене заняття є підставою для недопуску студента до здачі екзамену чи виставлення заліку. Поточний облік студентів, які мають пропущені та невідпрацьовані заняття, здійснюють викладачі, що проводять семінарські (практичні) заняття. Відповідні дані вони подають в кінці місяця заступнику директора по навчальній роботі та керівнику курсу.

За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до

робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента.

8. Рекомендована література

1. Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Тези доповідей Третьої щорічної всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 грудня 2019 р.). – К.: ТОВ «ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС», 2019 - 228 с.
2. Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Авт.: Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. – К.: 2019. – 115 с.
3. Олег Золотоноша Реформування місцевого самоврядування в Україні / Підприємництво, господарство і право, 2/2020, с. 198-202
4. Мельничук О.Ф., Сухоребра Т.І. Удосконалення конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні/ Юридичний науковий електронний журнал № 1/2021, с. 59-61
5. Наливайко Л. Проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з питань інтеграції внутрішньо переміщених осіб в умовах децентралізації влади / Л. Наливайко, О. Бочковий, Є. Мінакова // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2022. - № 1 (116). – С. 130-136

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів по навчальній дисципліні міститься в Робочій навчальній програмі, а до кожної теми, в навчально-методичних розробках:

1. Федорончук А.В. Місцеве самоврядування в Україні: Методичні рекомендації для підготовки до семінарських (практичних) занять студентів заочної форми навчання. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019, 22 с. (<https://kkmtap.pnu.edu.ua>)

2. Федорончук А.В. Місцеве самоврядування в Україні: Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів заочної форми навчання. Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2019, 30 с. (<https://kkmtap.pnu.edu.ua>)

**Викладач кафедри конституційного,
міжнародного та адміністративного права
навчально-наукового юридичного інституту,
кандидат юридичних наук**

Федорончук А.В.